

EMAKUMEA CARTHAGO NOVAN

1

PELIKULA-DOKUMENTALA IKASLEEKIN IKUSI AURRETIK IRAKASLEAK IRAKURTZEKO

Fitxa Teknikoa

Sinopsia

Dokumentalaren testuinguru
historikoa

Proposamen didaktiko hau
lantzeko aholku metodologikoak

2

PELIKULA-DOKUMENTALA IKUSI AURRETIK IKASLEEKIN EGITEKO LANA

Filma-dokumentalaren
izenburutik abiatuta
elkarrizketarako gida

Erromako garai historiko
ezberdinak

3

PELIKULA-DOKUMENTALA IKUSI ONDOREN IKASGELAN EGITEKO LANA

Gidoiari buruz. Dokumentalari
buruzko iritzien deskribapena

Testuinguru historikoaren inguruko
ikerketa eta gogoeta

Matronak, plebeiak, libertak eta
esklaboak

Esklabotza

Ezkontza

Amatasuna

Emakumearen bilakaera Erroman

Emakumeak antzinako herrialdeetan:
Grezia, Erroma eta Egipto

ARIKETA:

Ikertu eta horma-irudi bat sortu

PELIKULA-DOKUMENTALA
IKASLEEKIN IKUSI AURRETIK
IRAKASLEAK IRAKURTZEKO

FITXA TEKNIKOA

Zuzendaria: **Antonio Alpañez Serrano**

Gidoia: **Francisco Gonzalez Lirón**

Aholkulari Zientifikoak:

Jaime Vizcaino eta Elena Ruíz

Produkzioa: **Sonia Marcos Gambín**

SINOPSISIA

Fizkiozko dokumental honetan, antzinako Carthago Nova, Hispaniako erromatar hiriburu garrantzitsua izandakoaren aurkezpena egiten da (oraingo Cartagena). Eta garai hartako emakumeek zuten bizimodua azaltzeko helburua duen ikusentzunezko dibulgaziorako dokumentua da.

Horretarako, esparru ezberdinetan lan egiten duten ikerlari eta aditu ezberdinek azalpenak ematen dituzte (arkeologoak, historialariak eta erromatar-zuzenbidean adituak) eta antzezle talde batek fikziozko agertoki ezberdinetan adituek emandako azalpenen dramatizazioa antzetzten dute.

Dokumentala 3 ataletan banatua dago, hortaz, atalka edo batera ikusteko aukera eskaintzen du. Lehendabiziko atala "Bizitza pribatua", bigarrena "Bizitza baten uneak" eta hirugarrena "Kartago Novatik gaur egunera arte" dira.

1. BIZITZA PRIBATUA

2. BIZITZA BATEN UNEAK

3. CARTHAGO NOVA GAUR EGUNERA ARTE

**PELIKULA-DOKUMENTALA
IKASLEEKIN IKUSI AURRETIK
IRAKASLEAK IRAKURTZEKO**

DOKUMENTALAREN TESTUINGURU HISTORIKOA

Dokumentalak, hasieran, testuinguru historikoaren laburpena eskaintzen du:

*"Qart Hadasht K.a. 209. urtea.
(Murtziako gaur egungo probintzia, Kartago).*

*Erromak Iberiar Penintsula konkistatu zuen Eszipionen eskutik. Kartagoko jeneralak, erresistentzia gogor baten ostean, Qart Hadasht hiria entregatu zuen. Erromak irabazi zuen, eta momentu hartatik aurrera, **Carthago Nova** izenarekin izan zen ezaguna."*

(Dokumentalaren 0:25-0:45)

Dokumentalaren laburpen motz honi testuinguru historikoaren kokapen zabalagoa eskainiko diogu hemen. Dokumentala ikusi ondoren ikasleekin informazioa zabaltzeko eta ulermenean sakontzeko lagungarria izan daitekelakoan:

Fenizioak (punikoak) eta Erromatarrek: Herrialde espansionista eta kolonizatzaileen talka

Fenizioek mediterranearen itsasoaren ondoan zegoen Libanoko mendian izan zuten sorterrria eta K.a. 800. urtean zehar hiri-estatu independente esanguratsuak sortu zituzten, ezagunenak: Tiro, Biblos, Sidon eta Cartago. Fenizioak nabigatzaile eta merkataritza trebeak ziren.

Cartago hiri garrantzitsua bilakatu zen. Bere portuan ehundaka itsasontzientzako lekua zegoen eta urteen poderioz cartagotarrek mediterranearen itsasoaren merkataritzaren monopolioa eskuratzeko joan ziren.

Erromatarrek Italiako penintsulan izan zuten sorterrria. Eta denborarekin, Cartagok zuen boterea, Erromako Errepublikaren hasiera espansionistaren interesekin talka egiten hasi zen.

Cartago eta Erromako interes kontrajarriak bateraezinak iritsi ziren arte, horrela Korsika, Sizilia eta Zerdeinako uharteak noren kontrolpean gelditzen ziren erabakiko zuen gerrari hasiera eman zioten (I. Gerra Punikoa). 23 urteko gerra gogorraren ondoren Erromako Errepublika garaile atera zen eta Kartagok porrot handia pairatu zuen.

Urteak igaro ostean, Cartagokok errekuiperatzeko arazo larriekin jarraitzen zuenez, Iberiar Penintsulara espedizio espansionista bat bidaltzea erabaki zuen. K.a.-tik 237. urtean, **Amilcar Barca** buruzagi militarren gidaritzapean ejertzito bat abiatu zen Iberiar Penintsulara, Cartago suspertzeko itxaropena zuenak.

Cartagotar fenizioak Iberiar Penintsulara iristerakoan (gaur egungo Almeria, Murtzia, Alikanteko kostaldera iritsi ziren), Iberiar lurraldea bereganatzeko, iberiar tribuen aurkako gerrari ekin zioten. 9 urteko gerraren ondoren Amilcar Barca buruzagia erail zuten eta **Asdrubal**, bere suhiak, jarraitu zuen konkista-borroka gidiari bezala.

Asdrubal Iberiar printzesa batekin ezkondu zen (zonaldean bakea ekarri zuena) eta antzinako Mastia iberiar herria hartu zuten beraien hiriburua sortzeko: **Qart Hadasht** izendatuz (punikoz hiri-berria esan nahi duena). Lurralde aberatsa zen: meatze ezberdinak zeuden eta horien artean zilarrezko meatze preziatuak, gatzagak, lur sail emankorrak, portua eta puntu geostrategiko erabakigarria mediterranearen itsasoko merkataritzari begira. Pixkanaka Asdrubalek merkataritza gune garrantzitsua sortu zuen eta hiriaren ustiaketak aberastasun handiak ekarri zituen.

**PELIKULA-DOKUMENTALA
IKASLEEKIN IKUSI AURRETIK
IRAKASLEAK IRAKURTZEKO**

Interes ekonomiko eta geostrategiko kontrajarrien gerra sahisteko Asdrubal eta Erromatarrek bake itun bat sinatu zuten K.a. 226. urtean. Erromatarrek, fenizio-punikoei merkataritza askatasuna onartzen zieten baldintza batekin: Ebro ibaiatik gora ez joatea eta Saguntoko hiri erromatarra errespetatzea.

Handik bost urtetara Asdrubal eraila izan zen eta **Anibal**, Amilcar Barcaren semeak, gidaritza hartu zuen. Anibalek, Erromatarrekin egindako itunari muzin egin zion eta Saguntoko hiria erasotu zuen. Honek **II. Gerra Punikoa** piztu zuen.

K.a. 218. urtean Erromako Errepublikak bi erromatar legio bidali zituen, Eszipionen buruzagitzapean. Erromatarrek, iberiar monarkia puniko-fenizioaren aurka borrokatu zuten eta **K.a. 209.** urtean Qart Hadasht hiriburua eraso eta hartu zuten, **Carthago-Nova** izendatuz. Gaur egungo Cartagena dena.

Erromatarrek II. Gerra Punikoa irabazi eta haien legioak ondoren Afrika Iparraldera abiatu ziren Eszipionen gidaritzapean, Cartagori III. Gerra Punikoa deklaratzera.

Erromatarrek Afrika iparraldeko Cartago suntsitu eta bere liburutegi ospetsua guztiz erre zuten, horrela ondore kultural garrantzitsuak betirako galdu ziren. Sei mende iraun izan zuen fenizioen gizarte espansionistari amarierra jarri zioten erromatar espansionistek.

Carthago Novako emakume erromatartuak:

Erromako historiak garai ezberdinak ditu, dokumentalean aipatzen den modura:

MONARKIA (K.a. 753 - K.a. 509)

ERREPUBLIKA (K.a. 509 - K.a. 31)

INPERIOA (K.a. 31 - K.o. 476)

Kristautasuna Inperioko erlijio ofiziala bihurtzen da K.o. 380. urtetik aurrera

Carthago Novako gizartea pixkanaka erromatartzen joan zen. Dokumentalak ez du adierazten nola izan zen erromatartze prozesua, ezta bere baitan sortu zen kulturantzatasuna (iberoak, fenizioak eta erromatar kulturaren arteko harremana).

Carthago Nova, Erromako Errepublikako eta ondoren Erromako Inperioko kolonia garrantzitsua izatera iritsi zen. Eta Erromako kulturak, ohiturak eta legeak Carthago Novako gizon eta emakumeak baldintzatzen iritsi zen. Unitate Didaktiko honen bidez, dokumentalak aipatzen dituen alderdi ezberdinak jaso eta gelan ikasleekin hausnarketa egiteko ariketa ezberdinak proposatuko dira jarraian.

Emakumeak antzinako herrialdeetan: Grezia, Erroma eta Egipto

Unitate didaktiko honetan, fikziozko dokumentala ikusi ondoren, emakumeek Erroman zuten egoeraren gogoeta egiteaz gain, “zoom-a zabaldu” eta Grezia eta Egiptoko emakume garaikideen egoerarekin erkatuko nahiko genuke. Antzinako emakumeen egoera modu aberatsagoan pentsatu ahal izateko. Horrek XXI. mendean aztarnak utzi dituen ala ez hausnartzeko eta elkarrekin pentsatzeko aukera bezala baliatuz.

PELIKULA-DOKUMENTALA IKASLEEKIN IKUSI AURRETIK IRAKASLEAK IRAKURTZEKO

PROPOSAMEN DIDAKTIKO HAU LANTZEKO AHOLKU METODOLOGIKOAK

Proposatzen dugun eredu metodologikoak gaitasun intelektuala eta kontzientzia soziala garatzea du oinarri. Ikaslearen ezagutzak, sinismenak, aurreiritziak eta bizipenak izango dira abiapuntu, modu horretan, haien interes eta beharrekin konektatuko baitugu, baina urrats bat gehiago ere emango dugu: ikaskuntza berriak barneratu. Aurrera pauso horiek ikasleek beraiek egingo dituzte taldean elkarrekin ikertuz. Gida honen helburua da, gazteek duten pentsatzeko gaitasunari lekua ematea, gaiaren inguruan sakontzeko eta hausnartzeko. Orrialde hauetan, hainbat baliabide eskaintzen ditugu ikasgelan elkarriketa partehartzailea eragiteko, eta zeinbait galdera irakasleak elkarriketa sustatzeko eta gidatzeko balia ditzan. Esan beharrik ez dago, irakasle bakoitzak erabakiko duela horietako zein erabili, zein ez edota baten bat erantsi nahi ote duen. Jarduera errazteko galderen zerrenda bat aurkezten dizuegu, ikasgelan elkarriketa arakatzailea sustatzeko baliagarri gerta daitekeena:

BEHATU (arretaz ikusi eta entzun):

Dokumentala ikusi ondoren... badago zerbait interesgarria iruditu zaizuna?

Entzun edo ikusi duzunaren arabera, zerbait deskubritu duzula esango zenuke?

Entzun edo ikusi duzunaren arabera, bada zerbait harrigarri iruditu zaizuna?

IKERTU:

Nola jakin dezakegu...?

Nola bila dezakegu...?

ARRAZOIAK ESKATU:

Ze arrazoi duzu honako hori esateko?

Zerk eramaten zaitu hori pentsatzera?

INTERPRETATU:

Nola ikusten duzu zuk egoera / gertakari hori?

Norbaitek ba al du ikuspuntu ezberdin bat?

Hori baieztatzen duzunean,... esan nahi al duzu?

HIPOTESIAK FORMULATU:

Zer azalpen izan dezake honako honek...?

Zergatik gertatu ote da...?

Ba al ditugu frogak honako hau... baieztatzeko / ezeztatzeko?

Zer gertatuko litzateke baldin eta...?

KAUSAK ETA ONDORIOAK ERLAZIONATU:

Zein izan daiteke horren kausa?

Hori gertatzen denean, zein(zeintzuk) da(dira) ondorioa(k)?

ANTZEKOTASUAK ETA EZBERDINTASUNAK BILATU:

Zer dute amankomunean ...?

Zerk egiten ditu a eta b ezberdin?

IRIZPIDEAK EZARRI:

Zer irizpide ari zara erabiltzen hori baieztatzeko / ezeztatzeko?

BESTE BIDE BATZUK BILATU:

Beste modu batera azaldu dezakegu...?

Zeini bururatzen zaio beste konponbide bat?

Zein beste modutara esan/egin/pentsatu daiteke hori?

DEFINITU:

Hitz hori erabiltzen duzunean, zer esan nahi duzu?

Zein hitz erabiltzen dugu, deskribatzen ari izaren egoera/ekintza hori izendatzeko?

ONDORIOZTATU:

Baieztapen hori egia bada, zer ondoriozta dezakegu?

LABURTU:

Hitz gutxitan azal dezakezu...?

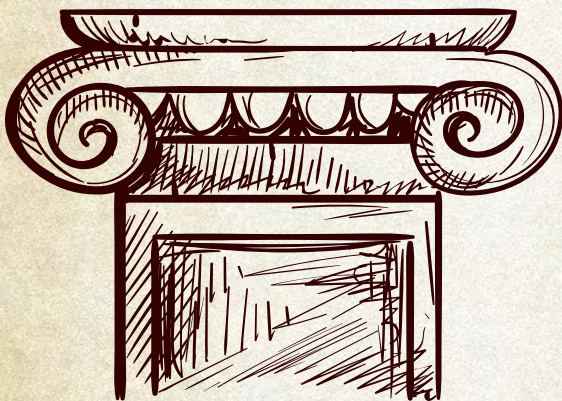
Zure taldekideak esan duena laburtu dezakezu?

Nola esango zenuke..., hitz bakar bat erabiliz?

HITZEZKOA EZ DEN HIZKUNTZATIK

HITZEZKORA ITZULI:

Zer adierazi nahi du keinu horrek?

2

**PELIKULA-DOKUMENTALA
IKUSI AURRETIK IKASLEEKIN
EGITEKO LANA**

**FILM DOKUMENTALAREN IZENBURUTIK
ABIATUTA ELKARRIZKETARAKO GIDA**

“Emakumea Carthago Novan” izenburua duen fizkiozko dokumental honen inguruan galdera hauen bidez, elkarrizketa sustatu eta ikasleei hipotesiak formulatzera gonbidatu:

- Izenburuak zer iradokitzen dizu?
- Film-dokumentalaren edukiari buruz hipotesiren bat egin dezakezu izenburutik abiatuta?
- Carthago Novak zer kokapen geografikoa duela uste duzu?
- Emakumearen zein alderdi edo gai tratatu ditzakela uste duzu?
- Zergatik uste duzu izenburua emankumeengan zentratzen dela?

MONARQUIA: 753 - 509 A.C.

REPUBLICA: 509 - 31 A.C.

IMPERIO: 31 A.C. - 476 D.C.

CRISTIANISMO RELIGION OFICIAL DEL IMPERIO - 380 D.C.

ERROMAKO GARAI HISTORIKO EZBERDINAK

Erromako historiak garai ezberdinak ditu, dokumentalean aipatzen den modura:

MONARKIA (K.a. 753 - K.a. 509)

ERREPUBLIKA (K.a. 509 - K.a. 31)

INPERIOA (K.a. 31 - K.o. 476)

Kristautasuna Inperioko erlijio ofiziala bihurtzen da K.o. 380. urtetik aurrera

Honako esteka hau iradokitzen dugu:

**PELIKULA-DOKUMENTALA
IKUSI ONDOREN IKASGELAN
EGITEKO LANA**

GIDOIARI BURUZ

Dokumentalari buruzko iritzien deskribapena. Elkarrekin film-dokumentalaren inguruan pentsatzen duguna, sentitzen duguna edota harritu gaituenari buruz solastu gaitezke. Irakasleak elkarrizketa sustatzen hasteko lehendabiziko galderak egin ditzake, ikasleek beraien lehendabiziko inpresioak eta gogoetak partekatu ahal izateko.

- Ze hitz erabiliko zenuke dokumentalak zugan eragindako sentsazioa, pentsamendua edo sentimendua adierazteko?
- Narrazioaren alderdiren batek zure interesa piztu du ala harridura eragin dizu?
Erantzuna baiezkkoa bada, zerk edota zergatik?
Erantzuna ezezkoa bada, zergatik ez eta zer iruditu zaizu dokumentalaren planteamendua?

**TESTUINGURU
HISTORIKOAREN
INGURUKO
IKERKETA ETA
GOGOETA:**

*"Qart Hadasht K.a. 209. urtea,
(Murtziako gaur egungo probintzia, Kartago).*

*Erromak Iberiar Penintsula konkistatu zuen Eszipionen eskutik. Kartagoko jeneralak, erresistentzia gogor baten ostean, Qart Hadasht hiria entregatu zuen. Erromak irabazi zuen, eta momentu hartatik aurrera, **Carthago Nova** izenarekin izan zen ezaguna."*

(Dokumentalaren 0:25-0:45)

- Zeintzuk izan daitezke zure ustez, Erroma eta Carthagoko errepublika espansionisten arteko talka eta konfliktoak?
- Gaur egun politika espansionistak existitzen dira ala iraganeko gertakariak direla esango zenuke?
- Lurralde bat konkistatu ondoren, zergatik uste duzu gairaipena lortu dutenek lekuari izena aldatzen diotela, izendapen berria emanez? Tokiari izena aldatzea esanahirik izan dezakela uste duzu?
- II. Gerra Punikoan erromatarrek Carthago Nova bere menpe hartu eta III. Gerra Punikoan, Afrikako iparraldean zegoen Cartagoko Errepublika fenizio-punikoa suntsitu zuten. Eta erromatarrek Cartagoko liburutegia erre egin zuten.
- Ezagutzen al duzu gerra gehiago non liburutegiak erre diren?
- Gaur egungo gerretan liburutegiak erretzen al dira ala iraganeko gertakariak dira? Zergatik uste duzu Cartagoko liburutegia erre zutela?

**PELIKULA-DOKUMENTALA
IKUSI ONDOREN IKASGELAN
EGITEKO LANA**

**MATRONAK,
PLEBEIAK, LIBERTAK
ETA ESKLABOAK**

Dokumentalean aipatutako
esaldi hauek irakurri eta
elkarrekin hausnartu:

"Erromatar matrona baten bizimodua garaiko liberta eta eskabloekiko oso bestelakoa zen".

"Libertek eta esklaboek egiten zituzten lanak desegokiak ziren emakume aristokratikoentzat".

"Aniztasun handia zegoen gizarte erromatarreko emakumeen artean. Ez ziren soilik jainko, ama ala amoranteak, baziren baita emakume merkatariak ere. Negozioak zuzendu zitzaizketen, esaterako, tabernariak izan zitezkeen. Gizarte erromatarra historia-liburuek esaten digutena baino askoz anitzagoa zen".

(Dokumentalaren 45:30)

Matronak:

"Amak zaindu egiten du, hezi; ama alabak begiratzeko duen ispilua da. Beraz, errepublika edo inperioan zehar independentzia maila handiko matronek, normalean klase sozial garaikoak, beren alabak hezten zituzten balioetan, irakurketan, idazketan, literaturan eta matematiketan.

Aristokraziako ama erromatarrek ama esklabo sufritzaileen aldean hiritar erabat desberdinak ziren".

"Aristokraziako gaztetxoak liberta eta esklaboen seme-alabekin batera etxe berean hazten ziren".

(Dokumentalaren 5:10)

Maila sozial altuko eta baxuko haurren hezkuntza:

"Neskak zein mutilak eskola publikora joaten ziren 7 urtetatik 12 urtetara".

Antzokia:

"Emakume patrizioak goiko harmailatan egoten ziren, togarik gabeko peblearen ondoan. Pentsatzen da, ziurrenik, magistratu eta senatarien emazteak lehen harmailatan jartzen zirela, senarren ondoan. Ovidiok esaten zuen emakume haiek ikustera eta ikus zitzaten joaten zirela".

"Antzerkiko aktoreak (maskara bidezko antzezpena) gizonezkoak izaten ziren, baina mimoko aktoreak (maskara gabeko antzezpena) gizonezko nahiz emakumezkoak izan zitezkeen. Mimoan emakumea sartu zen".

(Dokumentalaren 41:40)

3

**PELIKULA-DOKUMENTALA
IKUSI ONDOREN IKASGELAN
EGITEKO LANA**

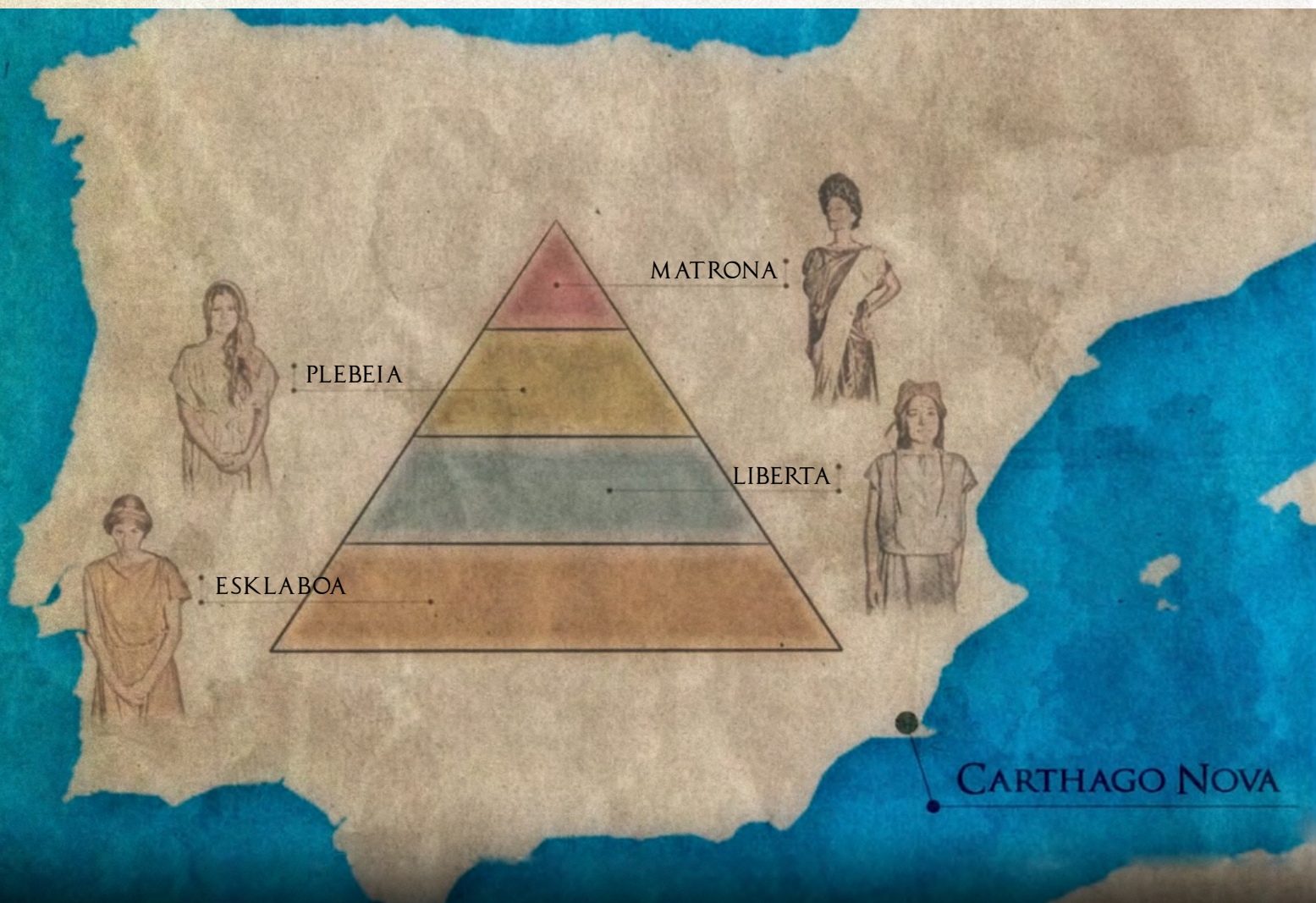
Termak:

*"Aristokraziako emakumeak joan zitezkeen termetara. Aisialdi- eta plazer-tarteak izaten zituzten".
(...)*

"Termek funtzio higienikoa zuten eta funtzio politiko eta soziala ere bai. Emakumeak hiritar gisa joaten ziren termetara eta baita libertak eta esklaboak ere. Emakume horiek seme-alabekin joaten ziren eta han egiten ziren jardueretan parte hartzen zuten".

(Dokumentalaren 36:15)

- Zer ondoriozta dezakegu erromatar gizarteaz?
- Ezberdintasunik al dago maila sozial ezberdinetako emakumeen artean? Baieztapen edo ezeztapena eman ondoren, erantzuna arrazoitzen saiatu eta adibideak jarri ditzakezu?
- Maila sozial ezberdineko emakumeak izanda ere, amankomuneko ezaugarriak dituztela esango zenuke? Zergatik? Arrazoitu eta adibideak jarri ditzakezu?
- Zergatik uste duzu maila sozial guztietako, adin ezberdineko eta genero desberdinetako pertsonak termetara joan daitezkeela?
- Hasieran antzerkian, emakumeak ezin ziren antzezleak izan baina mimoa garatu zenean bai. Zein izan daiteke arrazoia zure ustez?
- Zer nolako ezberdintasunak zituzten haur patrizioek, plebeioek eta esklabuek beraien artean? Gaur egun munduan haurren artean maila sozial hauek mantentzen direla esango zenuke? Zergatik?

**PELIKULA-DOKUMENTALA
IKUSI ONDOREN IKASGELAN
EGITEKO LANA**

ESKLABOTZA

Gerra ekonomian oinarritutako herrialde espansionista.

“Morroia ez da bere buruaren jabe, nagusiak du bere jabetza”

esaten du Aristóteles antziako Greziako filosofoak (Politika, I)

ESKLABO KOPURUA Erroman:

“Esklavo kopuruak gora egin zuen gerra punikoen ostean, jeneral garaileek gerrako preso asko saldu baitzituzten morroitzat. Esaten da Eszipion Emilianok 60.000 kartagotar saldu zituela; Mariok, 140.000 zinbriar; Emilio Paulok, 150.000 greziar, eta Ponpeiok eta Zesarrek elkarrekin, milioi bat asiar eta galiar baino gehiago. (...)”

Presoak lehenbailehen saltzen ziren, herrialde etsai batean hainbeste gizonezko elikatzea eta zaintzeak ekar zitzakeen arrisku eta arazoetatik kanpo gera zedin jenerala. (...)”

Inperioan esklavo-kopuru handi bat Erromara iritsi zen ohiko merkataritza-objektu izateko, eta hiria munduko esklavo-merkatu handienetakoa bilakatu zen. Inperioaren edozein txokotatik etortzen ziren: beltzak

Egiptotik; korrikalari azkarrak Numidiatik; gramatikariak Alexandriatik; etxerako zerbitzari onenak Zirenetik, neska-mutil politak, ongi prestatutako eskribak, kontulariak, idazkariak eta maisuak Greziatik; artzain adituak Epirotik; Kapadoziak bidaltzen zituen langile sufritzaile eta gogorrenak. (...)”

ESKLABOEN MATXINADAK:

Esklaven matxinada ohikoak, arrakastarik izaten ez zuten arren, testigantza dira, ugariak izan baitziren. (...) Espartakok erromatar armadei 2 urtez egin zien desafio, eta Crasoren aurkako borrokan (K.a. 71) 60.000 hildako utzi zituen zelaian.

La vida en la antigua Roma. Harold. W. Johnston, Alianza 2010; 97-132. orr.

- Testuinguru honetan, nola definituko zenuke “askatasuna”?
- Zergatik eta nola iritsi daiteke gizaki bat beste gizaki bat gutxiestera eta indarrez menpean hartzera?
- Esklabotzak funtzioaren bat betetzen al zuen antzinako Erroman?
- Menpekotasun eta esplotazio adibide gehiago ezagutzen al dituzue gizateriaren historian?
- Gaur egun munduan morrontza edota esklabotza existitzen dela esango zenuke? Zergatik?

“Espartako” filma ikustera gonbidatzen zaituztegu! 1960ean Stanley Kubrick zuzendariak “Spartacus” filma egin zuen, Howard Fast idazlearen “Spartacus” elaberria egokituz. (+13 urtetik aurrera).

3

**PELIKULA-DOKUMENTALA
IKUSI ONDOREN IKASGELAN
EGITEKO LANA**

EZKONTZA

Dokumentalaren II. Kapituluari (22:10) adierazten da: *“El matrimonio en Roma se considera casi sagrado, ayuda a la estabilidad familiar, a la cohesión social y a incrementar la población.”*

Filmak deskribatzen duen ezkontza patrizioaren inguruko informazioa osatzeko ondorengo aipu hauek irakurtzea proposatzen dugu:

“Patrizioak ziren soilik patrizioekin ezkontzen ziren hiritar bakarrak. (...) Patrizioak aitaren familiatik bere familiara eramaten zuen emaztea, “Materr familias” bat izateko, familiako kultuak iraunarazteko, antzinako familia iraunarazteko eta Erromaren boterea zabalduko zuten haurrak edukitzeko”.

La vida en la antigua Roma.
Harold. W. Johnston, Ibid: 56 orr.

“Ezkontzai gazteen ezkontzak juridikoki oinarrian askeak izan arren, errealitatean ez ziren hala izaten. Ezkontza familien arteko aliantzak egiteko modu bat zen, adiskidetasunak egonkortzeko eta hirian zenbait babes ziurtatzeko. Boterea eskuratzeko edo horri eusteko balio zuen tresna zen”.

El amor en la antigua Roma.
Pierre Grimal. Paidós 2000;
96-99. orr.

BAZENEKIEN...?

• K.a. V. mendean, ezkontzeko adina zuten eta urte batzuetara ezkontzen ez ziren gizonei, zerga bat ordaindu arazten zieten isun modura?

• Esklaboek nortasun juridikorik ez zutenez, ezin zirela ezkondu?

• Errepublikaren bukaeran, bikoteen arteko dibortzioa ohikoa bihurtzen hasi zela?

- Zein zen ezkontzaren esanahia antzinako Erroman? Eta zein da ezkontzaren esanahia gure gaur egungo gizartean? Antzekotasunak al daude?
- Antzinako Erroman zer esan nahi zuen “hiritar izatea” edo “hiritartasunak”? Eta gaur egun?
- Patrizio gazteek bizitza askea ala mugatua zutela esango zenuke?
- Erromako legeek, askeagoa ala mugatuagoa bihurtzen zuten erromatar garaiko jendearen bizitza?

3

**PELIKULA-DOKUMENTALA
IKUSI ONDOREN IKASGELAN
EGITEKO LANA**

IN MANUM eta SINE MANUS ezkontza mota ezberdinak (dokumentalaren 25:20)

Patrizioen arteko **ezkontza tradizionalak in manum** izaten ziren: neska gaztea familiako aitaren agintetik (eskumenetik), bere senarraren agintera igarotzen zen eta ezin zuen bere dotea kudeatu. Modu honetan, familia ondarea *pater familias* baten eskuetan gelditzen zen beti.

Baina denborarekin ezkontza tradizional patrizioak malgutzen joan ziren eta K.a. V. mendeko juristek **sine manus** ezkontzak erregistratzen hasi ziren (plebeioen artean eta batzuk patrizio eta plebeioen artekoak): emaztearen gaineko agintea ez zen bere senarraren menpe gelditzen. Eta bikote harremanean arazorik izanez gero, bereiztu eta emakumeak bere dotearen jabetza berreskuratzeko erreztasun gehiago eskuratzen joan ziren. Honek senar-emazteei ondasun bereiztuak izateko aukera eman zien eta emakumeari bere ekonomiaren jabe bihurtzen hastea pixkanaka, Errepublikaren bukaera garaitik aurrera.

“Augusto enperadoreak manutik kanpo uzten zituen hiru seme-alaba baino gehiago zituzten matronapatrizioak, bainahoriez zennahikoa. Manuaren menaera egoteko hain erresistentzia handia egiten zuten emakumeek ezen beharrezko bilakatu baitzen Tiberioren manua desagerraraztea”

Johnston, Ibid: 60. orr.

- Zergatik zeuden enperadoreak jaiotza tasak igotzeko arduratuak?
- Hasieran ezkontza legeek emakume patrizioaren gaineko kontrol gogorra ezarri zuten (pater familias baten menpe egotea) baina denborarekin, zergatik uste duzu ezkontza legeak malgutzen joan zirela?
- Ze harreman mota zuten emakumeek antzinako erromako legeekin?
- Ze harreman mota daukate egungo emakumeek gure gizarteko legeekin?

**PELIKULA-DOKUMENTALA
IKUSI ONDOREN IKASGELAN
EGITEKO LANA****AMATASUNA**

“Matrona zen jaun eta jabe bere etxean. Bere ekonomia zuzentzen zuen, eta etxeko morroien egitekoak ikuskatzen, baina ez zuen etxeko lanik egiten. Haurrak zaintzen zituen, eta haien lehen ikasketak eta hezkuntza zuzentzen zuen. Bera zen senarraren laguntzailea negozioetan, eta baita etxeko kontuetan ere, eta, sarritan, estatuko gaiei buruz ere galdetzen zitzaion.

Etxetik kanpo matrona-arropak (stola matronalis) ziurtatzen zion gainean zeramatzanari errespetu handia. Gizonezkoek kalean pasatzen uzten zioten; joko publikoetan, antzerkietan eta Estatuko zeremonia erlijioso handietan toki bat zuen. Epaitegietan lekukotasuna eman zezakeen, eta, Errepublikaren amaiera arte, abokatu-lanak ere egin zitzakeen. Sarritan berak kudeatzen zuen bere jabetza”.

Johnston; Ibid.: 72-75 orr.

Dokumentalean eta aipu honetan adierazten denaren arabera:

- Amatasunak, gizartean eta familian, funtzio garrantzitsua ala garrantzirik gabeko funtzioa betetzen zuela kontsideratzen zen? Zergatik?
- Patrizioen artean, ezkontza sakratutzat zuten moduan, amatasuna sakratutzat al zuten ere?
- Amatasunak prestigio soziala ematen zion emakumeari? Eta gaur egun?

**PELIKULA-DOKUMENTALA
IKUSI ONDOREN IKASGELAN
EGITEKO LANA**

EMAKUMEAREN BILAKERA ERROMAN

Emakumeak gizonezko tutore baten menpe zeuden baina egoera ezberdinak baliatzen zituzten beraien autonomia eskuratzen eta konkistatzen joateko. Hurrengo testuan, emakumeen egoera konplexu, ezberdin eta anitzen laburpena eskaintzen da:

“Ezkontza zuzenbide erromatarren bilakaera ikertzen, ikus daiteke “Pater familias” emakumearen pixkanakako prozesu emantzipatzailea”.

Sarritan, gerrara joandako, hildako edo legetik kanpoko gizonen ordezkari klase goreneko emakume erromatarrek izate juridiko eta ekonomikoa hartzen zuten; ohiko mendekotasun egoeratik kanpo geratzen ziren.

Errepublikara garaian, neskatila erromatarrek, baita beheko klasetakoak ere, oinarritzko eskola publikoetara joaten ziren ezkondu aurretik, aldiz, familia onekoak edo aristokraziakoak baldin baziren, irakasle bat izaten zuten beraientzat. Kultura eskuragarri izateko garaian, familiaren jatorria erabakigarria izaten zen emakume erromatarrentzat: ezagunak diren emakume kultu guztiak intelektualen alabak edo emazteak ziren.

K.o. I. mendean, Julio-Claudia garaian, emakume erromatarrek goraldi ekonomiko nabarmenaren aldi bat ezagutu zuten, eta ogibide ugari egin ahal izan zituzten, horietako batzuk eduki kultural handikoak: hezitzaileak, idazkariak, liburu-saltzaileak, medikuak eta artistak izan ziren (merkatari, artisau eta emaginak izateaz gain). Hala ere, gizonarekiko berdintasun postuak soilik aristokraziako emakumeen talde murrizt bati zegozkion”.

Las filósofas. Giulio de Martino, Marina Bruzzese. Ed. Cátedra 1996; 47-48 orr.

- Zer arrazoiengatik hasi zen malgutzen (eta eraldatzen) erromatar ezkontza-zuzenbidea? Hipotesiren bat al daukazu?
- Erromako emakume bat izango bazina, zein maila sozialetan gustatuko litzaizuke bizitzea? Zergatik? (matrona, plebeia, alarguna, liberta, esklabo)
- Zein da zure iritzia erromatar emakumearen bizitzaz eta egoeraz?
- Zein da zure iritzia gaur mundu mailan dauden emakumeek bizi duten egoeraz? Bada zerbait nabarmen aldatu dena ala ez? Zerbait mantendu dena? Hobetu dena? Okertu dena?

PELIKULA-DOKUMENTALA IKUSI ONDOREN IKASGELAN EGITEKO LANA

EMAKUMEA ANTZINAKO HERRIALDEETAN: GREZIA, ERROMA ETA EGIPTO

Grezia, Erroma eta Egiptoko antzinako herrialdeetan, emakumeen egoera ezberdina izan zen. **Grezia eta Erroman**, emakumeak gizonezko tutore baten menpe zeuden orokorrean, salbuespen batzuk izan ezink. Etxea beraien erreferentziazko tokia zen (bizitza pribatua eta ez ordea publikoa). Grezia eta Erromako familia aberatsetako alabek hezkuntza ona jaso zezaketen, horregatik, nahiz eta patriarkalismo egoeran bizi, emakume ospetsu batzuen berri daukagu. Beste emakume asko ez ziren ospetsuak izan baina gizartea gara zedin ezinbestekoak izan ziren.

Egiptoko emakumeen egoera bestelakoa izan zen. Emakume eta gizonek berdintasun juridikoa zeukaten eta: ondasunak izan, oinordetzan hartu eta sal-erosketak egin zitzaizkien. Biek askatasuna zeukaten bikotea aukeratzeko eta ezkontza aurreko bikote harremanak edukitzea normala zen. Emakumeak ezkondu ondoren beraien jatorrizko izena gordetzen zuten eta haurrak jaiotzen zirenean amak jartzen zion izena haurrari. Emakumeak etxekoandreak ziren baina etxetik kanpo lan egitea ohikoa zen ere. Gehiago jakin nahi baduzu, egin klik hemen:

Hona hemen ospe handiko antzinako emakume jakintsu eta boteretsu batzuk:

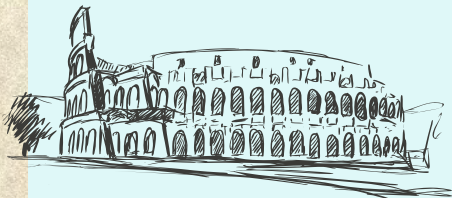
GREZIA

Lesboseko **SAFO**

Bere garaiko poeta ospetsua. Emakumeentzako eskola bat sortu eta bertako irakaslea izan zen.

Alexandriako **HIPATIA**

Zientzilaria, filosofoa, astronomoa, idazle eta irakaslea.

ERROMA

HORTENSIA

Errepublikara garaiko hizlaria. Erromako Forora joan zen lehen aldiz, emakume aberatsen eskubideak defendatzera.

CORNELIA

Escipion eta Emilia Paularen alaba. Matrona ospetsua, bere jakinduria seme-alabei transmititu zien. Bere etxera garaiko filosofo eta idazleak zetozen. Erromatar foroan lehenengo aldiz emakume honen estatua jarri zuten.

EGIPTO

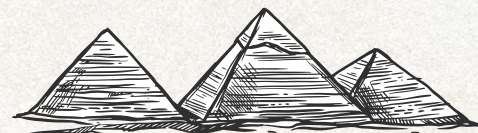
HATSHEPSUT

Egiptoko lehenengo erregina-faraona.

CLEOPATRA

Erregina-faraona. Diplomazialaria, itsasontzien komandantea, medikuntza tratatuen idazlea eta hizkuntzalari. Julio Cesar eta Marco Antonio enperadoreekin harremanak izan zituen.

- Ezagunak egiten zaizkizu? Zergatik?
- Antzinako gizonezko ala emakume gehiagoren berri daukagu? Zergatik?
- Zein da zure iritzia antzinako Egiptoko emakumearen egoeraz?

“Agora” filma ikustera gonbidatzen zaituztegu! Alejandro Amenabar-ek 2009an zuzendua. Alexandriako Hipatiaren biografia ikertu eta eraikitzen saiatzen da. (+13 urtetik aurrera).

**PELIKULA-DOKUMENTALA
IKUSI ONDOREN IKASGELAN
EGITEKO LANA**

**ARIKETA: IKERTU ETA
HORMA-IRUDI BAT SORTU**

Ikasleak taldeka, antzinako emakume jakintsu edota nabarmen baten inguruko ikerketa burutzea (informazioa eta irudiak bilduz). Gero, beraien ikerketaren berri gainontzeko ikasleei ematea: *Nortzuk izan ziren emakume hauek?* Eta ondoren, denen artean bildutako informazio eta irudiekin, gelan horma-irudi bat sortzea, antzinako emakume esanguratsuei buruz ikasitakoarekin.

Abiapuntu bat izan daitekeen proposamen irekia hemen, osatzen jarraitu daitekena:

GREZIA

Miletoko ASPASIA
AGNOCIDE
FERENICE

ERROMA

VESTALAK (emakume apaizak)
FAUSTILLA (mailegu-emalea)
AURELIA (Julio Cesar-en ama)

EGIPTO

NEFERTITI / NEFERTARI
MERIT PTAH
PESHESET